

Albert Bartoszewicz

"Przestrzeń komunikacji negatywnej w języku polskim i rosyjskim. Kłótnia jako specyficzna sytuacja komunikacji werbalnej", Michał Sarnowski, Wrocław 1999 : [recenzja]

Acta Polono-Ruthenica 5, 343-344

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Michał Sarnowski, *Przestrzeń komunikacji negatywnej w języku polskim i rosyjskim. Kłótnia jako specyficzna sytuacja komunikacji werbalnej*, Wrocław, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 1999.

Prezentowana publikacja to starannie opracowana i także wydana dosyć obszerna monografia naukowa, zawierająca wstęp, siedem rozdziałów zasadniczych, zakończenie, aneksy tekstowe i słownikowe, bibliografię, streszczenie w języku rosyjskim oraz indeks nazwisk.

Za przedmiot swoich zainteresowań autor wybrał zwerbalizowaną kłótnię jako specyficzną sytuację w komunikacji interpersonalnej w ramach żywego języka mówionego (polskiego i rosyjskiego), nacechowaną emocjami zazwyczaj negatywnymi. Sytuacyjność, dialogowość oraz środki językowe i paralingwalne dają autorowi podstawy do prześledzenia, w jaki sposób rozmowa (dialog) przestaje być rozmową (dialogiem) i przekształca się w spór, a następnie w sprzeczkę, kłótnię, a nawet awanturę. Przy tym autor wykorzystał bogatą różnojęzyczną literaturę przedmiotu z zakresu teorii aktów mowy, gatunków mowy, stereotypów i tym samym uwzględnił osiągnięcia językoznawstwa kognitywnego, konceptualizmu i etnolingwistyki, co nadało pracy zorientowanej kulturowo interdyscyplinarny charakter. Bogaty i przekonujący materiał ilustracyjny został zebrany na podstawie 10 polskich i 17 rosyjskich różnorodnych słowników, zwiększony o liczne przykłady z języka prasy i literatury pięknej. Co więcej, należy podkreślić, że konkretne zjawiska kłótni werbalnej przedstawiono na szerokim tle innych zjawisk kulturowych: antropologicznym, filozoficznym, zwłaszcza epistemologicznym i socjologicznym.

Okazuje się, że praca ta, oparta w części materiałowej na współczesnym języku polskim i rosyjskim, na dobrą sprawę jest ukierunkowana teoretycznie. I to jest najważniejszą zaletą omawianej publikacji. Po charakterystyce poglądów J. Austina, M. Bachtina, A. Wierzbickiej i niektórych innych współczesnych językowo znawców autor definiuje własne najważniejsze pojęcia i określa zarazem własną podstawę metodologiczną – jak sądzę – właściwą. A zatem: „Kłótnia jest dynamiczną sekwencją wzajemnych aktów komunikacyjnych dwóch skonfliktowanych podmiotów pragmatycznych i dlatego nie może być opisywana w statystycznym układzie opozycji paradygmatycznych” (s. 11). I dalej na tejże stronie informuje: „Dla konfrontacji kłótni z innymi konfliktowymi zdarzeniami werbalnymi zostało wprowadzone pojęcie prze-

strzeni komunikacji negatywnej [...], w której akcentujemy dwa aspekty: wymiar fizyczny i wymiar leksykalno-semantyczny”. Przy tych ustaleniach nie zostały – jak nam się wydaje – w wyczerpujący sposób rozpatrzone dwie dosyć istotne kwestie. Po pierwsze, pojęcie negacji (i odpowiednio negatywny) należy do logiki, gdzie znaczy tyle, co „całkowite zaprzeczenie czegoś lub komuś”, co nie zawsze występuje w kłótni. Po drugie, u podłoża wszelkiej kłótni jest konflikt, a nie negacja, co może sugerować operowanie konfliktowym zdarzeniem werbalnym (czy komunikacją konfliktową).

W świetle wywodów autora, kłótnię można przedstawić jako pewien stereotyp w ramach określonej etykiety językowej, a dokładniej – jako łamanie pewnej etykiety językowego zachowania się w komunikacji interpersonalnej. Materiał językowy polski i rosyjski daje zaś podstawy do konkluzji jednoznacznej i zarazem wymownej: opisane podobieństwa i tożsamości polskiej *kłótni* i rosyjskiej *ssory* świadczą w sumie o identyczności tych kategorii, o czym w głównej mierze zadecydowały tożsame stereotypy *kłótni* i *ssory*. Dodajmy: w aspekcie nie tylko językowym, por. *kłótniwa kobieta* i *svarlivaja ženščina*, *nieznośny charakter* i *nieużyvcivij charakter*.

Należy przyznać, że podjęcie się takiego tematu jak analiza lingwistyczna i semiotyczna zjawiska kłótni na tle interdyscyplinarnym, etno-kulturowym Polaka i Rosjanina było decyzją nowatorską i dojrzałą w świetle problematyki i komunikacji społecznej.

Lektura omawianej publikacji należy do przyjemności i mam nadzieję, że taka będzie nie tylko dla językoznawców.

Albert Bartoszewicz

В. М. Калинин, Теория и практика лексикографии поэтонимов (На материале творчества А. С. Пушкина), Донецк 1999, 248 s.

Polskim rუსистам имя Валерия Калинкина знакомо по его выступлениям на международных конференциях, проводимых в Польше. Он хорошо ориентируется в польской лингвистической литературе, особенно в области лексикологии и лексикографии. Это отчетливо ощущается в его недавно вышедшей монографии, в которой он неоднократно ссылается на *Słownik języka Adama Mickiewicza* Ireny Budkowskiej, а также на исследования К. Górskiego, L. M.